

LIBRIS

We know
books

I.L.CARAGIALE

Teatru

Editura
TANA

(Oamenii se dau cu respect în lături; ea s-apropie de Dragomir, care stă nemișcat, și răspicat îi șoptește) Dragomire, uită-te la mine; (el o privește) pentru faptă răsplată și năpastă pentru năpastă!

(Cortina)

CUPRINS

O scrisoare pierdută	5
O noapte furtunoasă	97
D'ale carnavalului	149
Conul Leonida față cu reacțiunea	215
Năpasta	229

ACTUL I

O anticameră bine mobilată. Ușă în fund cu două ferestre mari de laturi. La dreapta, în planul din fund o ușă, la stânga altă ușă, în planul din față. În stânga, planul întâi, canapea și un fotoliu.

SCENA I

Tipătescu, puțin agitat, se plimbă cu „Răcnetul Carpaților” în mână; e în haine de odaie; Pristanda în picioare, mai spre ușă, stă rezemat în sabie

Tipătescu (*terminând de citit o frază din jurnal*): „... Rușine pentru orașul nostru să tremure în fața unui om! Rușine pentru guvernul vitreg, care dă unul din cele mai frumoase județe ale României pradă în ghearele unui vampir”. (*indignat*) Eu vampir, ai?... Caraghioz!

Pristanda (*asemenea*): Curat caraghioz!... Pardon, să iertați, coane Fănică, că întreb: bampir... ce-i aia bampir?

Tipătescu: Unul... unul care sugă sângele poporului... Eu sug sângele poporului!...

Pristanda: Dumneata sugi sângele poporului!... Aoleu!

Tipătescu: Mișel!

Pristanda: Curat mișel!

Tipătescu: Murdar!

Pristanda: Curat murdar!

Tipătescu: Ei! nu s-alege!

Pristanda: Nu s-alege!

Tipătescu: Cu toată dascălimea dumnealui, cu toată societatea moftologică a dumnealui... degeaba! Să-mi rază mie mustățile!

Pristanda: Și mie!

Tipătescu: Dar în sfârșit, las-o asta! Lasă-l să urle ca un câine!

Pristanda: Curat ca un câine!

Tipătescu: Începuseși să-mi spui istoria de aseară... (*șade*).

Pristanda: Cum vă spuneam, coane Fănică (*se apropie*), aseară, ațipisem nițel după masă, precum e misia noastră... că acuma dumneavoastră știți că bietul polițai n-are și el ceas de mâncare, de băutură, de culcare, de sculare, ca tot creștinul...

Tipătescu: Firește...

Pristanda: Și la mine, coane Fănică, să trăiți! greu de tot...

Ce să zici? Famelie mare, renumerație mică, după buget, coane Fănică. Încă d-aia nevastă-mea zice: „Mai roagă-te și tu de domnul prefectul să-ți mai mărească leafa, că te prăpădești de tot!...” Nouă copii, coane Fănică, să trăiți! nu mai puțin... Statul n-are idee de ce face omul acasă, ne cere numai datoria; dar de! nouă copii și optzeci de lei pe lună: famelie mare, renumerație mică, după buget.

Tipătescu (*zâmbind*): Nu-i vorbă, după buget e mică, așa e... decât tu nu ești băiat prost; o mai cârpești, de ici, de colo; dacă nu curge, pică... Las' că știm noi!

Pristanda: Știți! Cum să nu știți, coane Fănică, să trăiți! tocma dumneavoastră să nu știți!

Tipătescu: Și nu-mi pare rău, dacă știi să faci lucrurile cu minte: mie-mi place să mă servească funcționarul cu tragere de inimă... Când e om de credință...

Pristanda: De credință, coane Fănică, să trăiți!

Tipătescu: Nu mă uit dacă se folosește și el cu o para, două... mai ales un om cu o familie grea.

Pristanda: Nouă suflete, coane Fănică, nouă, și renumerație...

Tipătescu: După buget...

Pristanda: Mică, sărut mâna, coane Fănică.

Tipătescu: Lasă, Ghiță, cu steagurile de alaltăieri ți-a ieșit bine; ai tras frumușel condeiu!

Pristanda (*uitându-se pe sine și râzând*): Curat condei! (*luându-și numaidecât seama, naiv*) Adicăte, cum condei, coane Fănică?...

Tipătescu: Contul jidanului s-a plătit la Comitet pe patruzeci și patru de steaguri...

Pristanda (*naiv*): Da.

Tipătescu: Ei?... s-a pus patruzeci și patru de steaguri?

Pristanda (*cu tărie*): S-a pus, coane Fănică, s-a pus... Poate unul-două să le fi dat vântul jos... da s-a pus...

Tipătescu: Patruzeci și patru?

Pristanda: Patruzeci și patru în cap, coane Fănică.

Tipătescu (*râzând*): Nu umbla cu mofturi, Ghiță. Nu m-am plimbat eu la luminație în trăsură cu Zoe și cu nenea Zaharia în tot orașul? Tocmai ea, cum e glumeață, zice: „Ia să-i numărăm steagurile lui Ghiță“...

Pristanda (*mâhmit*): Îmi pare rău, tocmai coana Joițica, tocmai dumneei, care de!... să ne așteptăm de la dumneei la o protecție...

Tipătescu: Apoi, ea n-a zis-o cu răutate, a zis-o de glumă. Nu știe și nenea Zaharia și ea că ești omul nostru...

Pristanda: Al dumneavoastră, coane Fănică, și al coanii Joițichii, și al lui conu Zaharia... Ei? și le-ați numărat, coane Fănică?... Ei? așa e? patruzeci și patru...

Tipătescu: Vreo paispce... cinspce.

Pristanda: Apoi să le numărăm, coane Fănică; să le numărăm: două la prefectură.

Tipătescu: Două...

Pristanda: Două pe piața lui 11 Februarie...

Tipătescu: Patru...

Pristanda (*căutând în gând*): Două la primărie...

Tipătescu: Șase...

Pristanda (*același joc*): Unul la școala de băieți...

Tipătescu: Șapte...

Pristanda: Unul... la școala de fete...

Tipătescu: Opt...

Pristanda: Unul la spital...

Tipătescu: Nouă...

Pristanda: Două... la catrindală, la Sf. Nicolae...

Tipătescu: Unsprezece.

Pristanda: Două la prefectură... paispece...

Tipătescu (*râzând*): Le-ai mai numărat pe ale de la prefectură.

Pristanda: Nu, coane Fănică, să trăiți! (*continuă repede, pe nerăsuflăte*) Două la primărie, opspce, patru la școli, douăzeci și patru, două la catrindală la Sf. Nicolae, treizeci...

Tipătescu (*râzând*): Le-ai mai numărat o dată pe toate astea și aduni rău...

Pristanda: Doamne păzește, coane Fănică, să trăiți, patruzeci și patru, în cap... patruzeci și patru... Cum zic, unul-două, poate vântul... ori cine știe...

Tipătescu (*râzând*): Ghiță... apoi nu mă orbi de la obraz așa.

Pristanda (*schimbând deodată tonul, umilit și naiiv*): Familie mare... renumerație după buget mică...

Tipătescu (*uitându-se la ceas*): Ia să lăsăm steagurile, Ghiță...

Pristanda: Curat să le lăsăm, coane Fănică.

Tipătescu: Spune odată istoria de-aseară, că mă grăbesc...

Pristanda: Bine ziceți, coane Fănică. Aseară pe la zece și jumătate mă duc acasă, îmbuc ceva și mă dau așa pe-o parte să ațipesc numai un minuțel, că eram prăpădit de ostenit de la foc. Nevasta zice, pardon: „Dezbracă-te, Ghiță, și te culcă“. Eu, nu; eu, la datorie, coane Fănică, zi și noapte la datorie. Așa, mă scol cam pe la douăspce fără un sfert, și, pardon, mă dezbrac de mondir, scoț

chipiul, mă-mbrac țivilește și plec... la datorie, coane Fănică. Până să plec se făcuse vreo unul după douăspce. O iau prin dosul primăriei și apuc pe maidan ca să ies la bariera „Unirii“. Când dau să trec maidanul, văz lumină la ferestrele de din dos ale lui d. Nae Cațavencu, și ferestrele vraiste. Ulucile înalte... dacă te sui pe uluci, poți intra pe fereastră în casă. Eu, cu gândul la datorie, ce-mi dă în gând ideea! Zic: ia să mai ciupim noi ceva de la onorabilul, că nu strică... și binișor, ca o pisică, mă sui pe uluci și mă pui s-ascult: auzeam și vedeam cum v-auz și m-auziți, coane Fănică, știți ca la teatru.

Tipătescu (*interesându-se*): Ei, ce?

Pristanda: Jucaseră stos.

Tipătescu: Cine era?

Pristanda: Cine să fie? dăscălimea: Ionescu, Popescu, popa Pripici...

Tipătescu: Și popa?

Pristanda: Da, popa și d. Tăchiță, și Petcuș, și Zapisescu, toată gașca-n păr. Jocul era pe isprăvite... și fumărie de tu-tun... ieșea pe fereastră ca de la vapor. Mai juca popa și cu Petcuș. Ailalți ședeau de vorbă.

Tipătescu: Și Cațavencu mă-njura?

Pristanda: Grozav, coane Fănică, pe guvern și pe dv... și-și număra voturile.

Tipătescu: Dăscălimea, popa și moflujii.

Pristanda: Curat moflujii!

Tipătescu: Las' că le dau eu voturi.

Pristanda: Da să vedeți ce s-a-ntâmplat... coane Fănică. Din vorbă-n vorbă, Cațavencu zice: „Mă prinț cu d-voastră că o să voteze cu noi cine cu gândul nu gândiți, unul pe care contează bampirul – și acolo, pardon, tot bampir vă zicea – pe care contează bampirul ca pe Dumnezeu... și când l-om avea pe ăla, i-avem pe toți... Ia ascultați scrisoarea asta“... și scoate o scrisorică din portofel... „Ia ascultați...“ Diavolul de popă, n-are de lucru? se scoală

repede de la joc și zice: „Să mă-ngropi, sufletul meu, Năică, nu citi... stăi, s-o ascult și eu... să-mi aprinz numai țigara...” Și, coane Fănică, se scoală de la joc, aprinde chibritul, trage din țigară și vine să arunce chibritul aprins pe fereastră drept în ochii mei. Mă trag înapoi, alunec de pe uluci și caz pe maidan, peste un dobitoc, care pesemne trecea ori ședea lângă uluci. Dobitocul începe să strige, toți din casă sar năvală la fereastră; eu, cum căzusem, mă ridic degrabă, o iau pituliș pe lângă uluci și intru în curtea primăriei.

Tipătescu (*interesându-se de povestire*): Ei?

Pristanda: M-am mai întors eu, dar închiseseră ferestrele și lăsaseră perdelele.

Tipătescu: Cine să fie? Ce scrisoare? Nu pricep... Ghiță, eu trebuie să mă duc la dejun, să nu fac pe nenea Zaharia și pe Zoe să m-aștepte. Ei nu dejunează fără mine, și nenea Zaharia nu iese înainte de dejun. Și mai ales cum e Zoe nerăbdătoare...

Pristanda: Ce-mi ordonați, coane Fănică?

Tipătescu: Să-mi afli ce scrisoare e aia și de cine e vorba.

Pristanda: Ascult, coane Fănică.

Tipătescu: Dacă s-ar putea să punem mâna și pe firul ăsta, – nu doar că mi-e teamă de intrigile proaste ale lui Cațavencu, – dar n-ar fi rău să-l dezarmăm cu desăvârșire, și-apoi să-l lucrăm pe onorabilul!

Pristanda: Curat să-l lucrăm!

Tipătescu: Stăi un minut până să-mi schimb haina; ieșim împreună; am să-ți mai spun ceva.

Pristanda: Stau, coane Fănică.

(**Tipătescu iese în stânga.**)

SCENA II

Pristanda (*singur*): Grea misie, misia de polițai... Și conu Fănică cu coana Joițica mai stau să-mi numere steagurile... Tot vorba bieteii neveste, zice: „Ghiță, Ghiță, pupă-l în bot și-i papă tot, că sătulul nu crede la ăl flămând...” Zic: curat! De-o pildă, conul Fănică: moșia moșie, funcția funcție, coana Joițica, coana Joițica: trai, neneaco, cu banii lui Trahanache... (*luându-și seama*) babachii... Da eu, unde? famelie mare, renumerație după buget mică. (*Șade în fund pe un scaun la o parte.*)

SCENA III

**Zaharia Trahanache, Ghiță Pristanda,
apoi Tipătescu și Zoe**

Trahanache (*intră prin fund, fără să ia seama la Ghiță, care se ridică repede la intrare. Trahanache e mișcat*): A! ce coruptă soțietate!... Nu mai e moral, nu mai sunt prințipuri, nu mai e nimic; enteresul și iar enteresul... Bine zice fiul meu de la facultate alaltăieri în scrisoare: vezi, tânăr tânăr, dar copt, serios băiat! zice: „Tatițo, unde nu e moral, acolo e corupție, și o soțietate fără prințipuri, va să zică că nu le are!”... Auzi d-ta mișelie, infamie. (*vede pe Ghiță*) Aici erai Ghiță? (*se stăpânește*)

Pristanda: Aici, sărut mâna, coane Zahario.

Trahanache: Fănică a ieșit?

Pristanda: Ba nu, coane Zahario, vine numaidecât mo-mental, e dincolo... A! iată conul Fănică...

Tipătescu (*cu pălăria și haina de oraș vine din stânga, e surprins la vederea lui Zaharia*): Neică Zaharia! Cum se poate? Ai ieșit înainte de dejun? Ce e?

Trahanache: E comedie, mare comedie, Fănică, stăi să-ți spui (îi face semn să expedieze pe Pristanda.)

Pristanda (repede): Mai aveți ceva să-mi ordonați, coane Fănică?

Tipătescu: Nu... Nu uiți de ce-am vorbit. Trebuie să avem dezlegarea istoriei cât mai degrabă.

Pristanda: Ascult.

Tipătescu: Nene Zahario, e lung ce ai să-mi spui? Nu mi-o poți spune la dejun?

Trahanache: Ai puținică răbdare... Nu trebuie să știe Joițica... E comedie mare, Fănică. (*șade pe canapea, cu spațele spre fund*)

Tipătescu (uitându-se la ceas): Atuncea treci, Ghiță, pe la nenea Zaharia p-acasă și lasă-i vorbă coanei Joițichii – nu-i așa, nene Zahario? – să fie așa de bună să nu se supere dacă om întârzia de la dejun... avem ceva politică de vorbit între bărbați.

Pristanda: Ascult, coane Fănică. (*Pristanda pleacă spre fund. Tipătescu se întoarce spre Trahanache și coboară. Când Pristanda vrea să iasă prin fund, ușa din dreapta se deschide puțin, Zoe scoate capul, cheamă pe Pristanda: „Pst! Pst!” și închide repede ușa. Tipătescu se întoarce și îl vede pe Pristanda lângă ușa din dreapta.*)

Tipătescu: Ai? Un' te duci?

Pristanda (făcându-i semn să tacă și arătându-i pe Trahanache): Unde mi-ați ordonat.

Tipătescu (fără a înțelege): De ce nu ieși prin față?

Pristanda (urmându-și jocul): Da, prin față... (*Se-ntoarce spre ușa din fund. Tipătescu se-ntoarce iar spre Trahanache. Jocul Zoii se repetă. Fănică se-ntoarce iar, Ghiță, care este iar lângă ușa din dreapta, iese năvală pe acolo. Tipătescu, dând din umeri, fără să-nțealgă, se coboară să șază pe fotoliu, lângă Trahanache.*)

SCENA IV

Tipătescu, Trahanache

Tipătescu: Ei! neică Zahario, ce e! ia spune, te văz cam schimbat!...

Trahanache: Ai puținică răbdare, să vezi... Azi-dimineată, pe la opt și jumătate, intră feciorul în odaie, – nici nu-mi băusem cafeaua, – îmi dă un răvășel și-mi zice că așteaptă răspuns... De la cine era răvășelul?

Tipătescu: De la cine?

Trahanache: De la onorabilul d. Nae Cațavencu.

Tipătescu: De la Cațavencu?

Trahanache: Zic: ce are a face Cațavencu cu mine și eu cu Cațavencu, nici în clin, nici în măneci, ba chiar putem zice, dacă considerăm după prințipuri, dimpotrivă.

Tipătescu: Firește... Ei?

Trahanache: Stăi, să vezi. (*Scoate un răvășel din buzunar și-l dă lui Tipătescu.*)

Tipătescu (luând răvășelul și citind): „Venerabilului d. Zaharia Trahanache, prezident al Comitetului permanent, al Comitetului școlar, al Comitetului electoral, al Comitetului agricol și al altor comitete și comiții... Loco. (*Scoate hârtia din plic*) Venerabile domn, în interesul onoarii d-voastră de cetățean și de tată de familie, vă rugăm să treceți astăzi între orele 9 jum și 10 a.m. pe la biuroul ziarului „Răcnetul Carpaților” și sediul Societății Enciclopedice Cooperative „Aurora Economică Română”, unde vi se va comunica un document de cea mai mare importanță pentru d-voastră... Al d-voastră devotat, Cațavencu, director-proprietar al ziarului „Răcnetul Carpaților”, prezident fundator al Societății Enciclopedice Cooperative „Aurora Economică Română”... Ei? ce document?

Trahanache: Ai puținică răbdare! Să vezi... M-am gândit: să nu mă duc... să mă duc... să nu mă duc... ia, numai de curiozitate, să mă duc, să văz ce moft mai e și ăsta. Mă îmbrac degrabă, Fănică, și mă duc.

Tipătescu: La Cațavencu?

Trahanache: Stăi, să vezi... la Cațavencu – Cum intru se scoală cu respect și mă poștește pe fotel. „Venerabile“-n sus, „venerabile“-n jos. „Îmi pare rău, că ne-am răcit împreună, zice el, că eu totdeauna am ținut la d-ta ca la capul județului nostru...“ și în sfârșit o sumă de delicatețuri... Eu serios, zic: „Stimabile, m-ai chemat să-mi arăți un document, arată documentul!“ Zice: „Mi-e teamă, zice, că o să fie o lovitură dureroasă pentru d-ta, și ar fi trebuit să te pregătesc mai dinainte, d-ta un bărbat așa de, și așa de...“ și iar delicatețuri. Zic iar: „Stimabile, ai puținică răbdare, documentul“... El iar: „...că de, damele...“ Să vezi unde vrea să m-aducă mișelul!... Biata Joițica! Să nu cumva să-i spui, să nu care cumva să afle! cum e ea simțitoare!...

Tipătescu: Ce! a cutezat? mizerabilul! (*se ridică turburat*)

Trahanache (*oprinde-l*): Stăi, să vezi! „...că de, damele, zice, nu înțeleg totdeauna meritele și calitățile morale ale bărbatului, și respectul care va să zică, ce trebuie să-i poarte...“ În sfârșit (*Tipătescu fierbe*) ce s-o mai lungesc degeaba! După ce-i pui piciorul în prag și-i zic: „La ascultă, stimabile, ai puținică răbdare: documentul!“ vede mișelul că n-are încotro, și-mi scoate o scrisorică... Ghici a cui și către cine?

Tipătescu (*de-abia stăpânindu-și emoția*): A cui? a cui, nene Zahario?

Trahanache: Stăi, să vezi. (*răspicat și râzând*) A ta către nevastă-mea, către Joițica: scrisoare de amor în toată regula... Ai? ce zici d-ta de asta?

Tipătescu (*turburat rău*): Nu se poate, nu se poate!

Trahanache: Am citit-o de zece ori poate: o știu pe dinafară! ascultă: „Scumpa mea Zoe, venerabilul (*adică eu*) merge deseară la întrunire (*întrunirea de alaltăieri seara*) – Eu (*adică tu*) trebuie să stau acasă, pentru că aștept depeși de la București, la care trebuie să răspunz pe dată; poate chiar să mă cheme ministrul la telegraf. Nu mă aștepta, prin urmare, și vino tu (*adică nevastă-mea, Joițica*), la cocoșelul tău (*adică tu*) care te adoră, ca totdeauna, și te sărută de o mie de ori, Fănică...“ (*Privește lung pe Tipătescu, care e în culmea agitației*)

Tipătescu (*primblându-se înfuriat*): Nu se poate! O să-i rup oasele mizerabilului!... Nu se poate!

Trahanache (*placid*): Firește că nu se poate; dar ți-ai fi închipuit așa mișelie. (*cu candoare*) Bine frate, înțeleg plas-tografie, până unde se poate, dar până aci nu înțeleg... Ei, Fănică, să vezi imitație de scrisoare! Să zici și tu că e a ta, dar să juri, nu altceva, să juri! (*oprinde-se și privind pe Tipătescu, care se primblă cu pumnii încleștați; cu mirare și ciudă*) Uite-te la el cum se turbură! Lasă, omule, zi-i mișel și pace! Ce te aprinzi așa? Așa e lumea, n-ai ce-i face, n-avem s-o schimbăm noi. Cine-și poate închipui până unde poate merge mișelia omului!

Tipătescu (*același joc*): Mizerabilul!

Trahanache: Măi omule, ai puținică răbdare, zi-i ce i-am zis eu: „Ești tare, stimabile, la machiaverlicuri, tare, n-am ce să zic: dar nu ți-ai găsit omul...“ Ei, dacă a văzut că nu i se trece cu mine, știi la ce-a ajuns? Mi-a spus că, dacă nu dau eu importanță lucrului, o să-i dea publicul, pentru că scrisoarea o să se publice duminică la gazetă și o să fie pusă în cercevea, ca s-o vază oricine-o pofti.

Tipătescu (*turbat*): Îl împușc! îi dau foc! trebuie să mi-l aducă aci numaidecât, viu ori mort, cu scrisoarea. (*Se repede în fund*) Ghiță! Ghiță! Să vie polițaiul!

Trahanache (*după el până în fund*): Ai puținică... (*întorcându-se singur în scenă*) E iute! n-are cumpăt. Aminteri